

Asia: VN/4845/2020

Lausuntopyyntö asumisneuvonnan lakisääteistämistä valmistelleen työryhmän raportista

Lausunnonantajan lausunto

Mitä seuraavista työryhmän tarkastelemista vaihtoehdoista kannatatte?

Asumisneuvonnan vahvistaminen ja kehittäminen ilman lakisääteistämistä

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Oulun kaupungin lausunto asumisneuvonnan lakisääteistämiseen:

YLEISTÄ

Pääministeri Sanna Marinin hallituksen asuntopoliittikkaa koskevissa hallitusohjelmakirjauksissa tavoitteena on poistaa asunnottomuus kahdessa vaalikaudessa. Hallitusohjelman tavoitteena on myös kiinnittää erityistä huomiota asumisneuvonnan saatavuuden parantamiseen sekä asunnottomuuden ennaltaehkäisyyn, painopistealueena nuoret ja maahanmuuttajat. Lisäksi hallitusohjelman mukaan asumisneuvonnasta tehdään lakisääteistä sen saatavuuden parantamiseksi ja siihen osoitetaan riittävät resurssit. Hallitusohjelman mukaan asumisneuvonnan riittävyys turvataan yhdessä kuntien kanssa ja asumisneuvontaa on oltava tarjolla asumismuodosta riippumatta ja toimivaksi todetusta Asunto ensin –periaatteesta pidetään kiinni. Hallitusohjelmassa on eritelty asuntopoliittikan osalle tulevat pysyvät menolisäykset, joista 9,3 miljoonaa euroa aiheutuisi asumisneuvonnan kustannuksista uutena lakisääteisenä tehtävänä.

Ympäristöministeriö asetti 18.3.2020 työryhmän valmistelemaan asumisneuvonnan lakisääteistämistä. Työryhmän toimikausi oli 18.3.2020–31.12.2020 ja sitä jatkettiin 28.2.2021 saakka. Työryhmän tehtävänä oli valmistella asumisneuvonnan lakisääteistämistä koskevat ehdotukset huomioiden lakisääteistämisen asuntopoliittiset ja muut mahdolliset tavoitteet. Asumisneuvontatyöryhmän keskeiset johtopäätökset ja työryhmän näkemys erilaista asumisneuvonnan lakisääteistämisen vaihtoehdoista on työryhmän loppuraporttiin. 3/2021.

Näkökulmia asumisneuvonnan lakisääteistämisestä eri toimialueille:

Tulevan sote-uudistuksen myötä sosiaali- ja terveystalvet ovat siirtymässä perustettaville hyvinvointialueille. Tuleva hyvinvointialue järjestää sille lailla säädetyt tehtävät. Jos asumisneuvonnasta annettaisiin uusi tehtävä sosiaalihuollolle, olisi toimenpanon selkeyttämiseksi tärkeä kuvata, miten uusi palvelu tai toiminta eroaisi jo nykyisestä, sosiaalihuollon lakisääteisestä erilaisiin tuentarpeisiin vastaavasta sosiaalihuollon toiminnasta asumisen tueksi. Sosiaalihuoltolain 11 §:n mukaan sosiaalipalveluja on järjestettävä myös asumiseen liittyvään tuen tarpeeseen. Asumisneuvonnan lakisääteistäminen hyvinvointialueen järjestämisvastuulle ja uudeksi tehtäväksi edellyttäisi asumisneuvonnan sijoittamista sosiaalihuoltoon ohjaavaan lainsäädäntöön.

Jos asumisneuvonta lakisääteistetään ja lisätään sosiaalihuoltolakiin tiedonkulku vuokranantajalta sosiaalitoimen asumisneuvontaan vuokratästeistä, vuokranmaksuvaikeuksista ja asumisen ongelmista saattaa olla hidasta tai puutteellista. Sosiaalitoimen vaikutusmahdollisuudet vuokranantajien tekemiin ratkaisuihin erilaisissa asumisen ongelmatilanteissa voivat olla rajalliset. Asumisneuvonnan ennaltaehkäisevä ja omatoimisuutta tukeva luonne voisi vähentyä, koska asumisneuvonta sijoittuisi osaksi palvelujärjestelmän viimesijaista turvaverkkoa, jossa painopisteen tulee olla kaikkein haavoittuvimmassa asemassa olevissa asiakkaissa. Jos asumisneuvonta olisi sosiaalipalveluiden toimintaa, syntyy sosiaalihuollon asiakkuus, joka on salassa pidettävä tieto. Tämä saattaisi vähentää joidenkin asiakasryhmien halukkuutta kääntyä asumisneuvontapalveluihin. Tällöin myös nykyiset asuntotoimien tai muiden tahojen järjestämät asumisneuvonnat lakkautuisivat, koska tehtävän järjestämisvastuu siirtyisi sosiaalihuoltoon. Muutosten yhteisvaikutuksena on riski, että asumisen ongelmiin annettava varhaisen tuen palvelujen saanti vähenisi.

Asumisneuvonnan lakisääteistäminen kunnan järjestämisvastuulle lisäisi kunnan lakisääteisiä tehtäviä. Jo nyt voimassa olevan Kuntalain 1 § 2 momentin mukaan ”kunta edistää asukkaidensa hyvinvointia ja alueensa elinvoimaa sekä järjestää asukkailleen palvelut taloudellisesti, sosiaalisesti ja ympäristöllisesti kestäväällä tavalla”. Asumisneuvonnan järjestäminen voidaan katsoa tällaiseksi kuntalaisten hyvinvointia edistäväksi palveluksi. Kunnalla on jo lakisääteisiä tehtäviä myös asunto-olojen kehittämisestä annetussa laissa (1985/919), joskin laki on vailla konkreettisia velvoittavia tehtäviä. Kyseisen lain mukaan kunnan kehittämisen tavoitteena on turvata jokaiselle Suomessa vakinaisesti asuvalle mahdollisuus kohtuulliseen asumiseen ja laissa säädetään sille tavoitteita. Lain mukaan kunnan on luotava alueellaan yleiset edellytykset asunto-olojen kehittämiselle.

Eduskunnan käsittelyssä olevassa hallituksen esityksessä laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä määritellään kunnalla olevan ensisijainen vastuu hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä siltä osin, kun tämä tehtävä kytkeytyy kunnan muihin lakisääteisiin tehtäviin. Ihmisten hyvinvointi ja terveys ovat lakiehdotuksen mukaan yhteydessä varhaiskasvatukseen ja koulutukseen, liikunta-, ravitsemus- ja kulttuuripalveluihin, asumiseen ja kaavoitukseen, liikennejärjestelyihin sekä moniin muihin kunnan lakisääteisiin tehtäviin. Lisäksi kunnan tehtäviin kuuluvat nuorisolain (1285/2016) mukaan nuorisotyö ja –politiikka, joilla voidaan myös nähdä olevan yhteys asumisneuvontaan. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen toteutuu osana näitä kunnan muita tehtäviä ja kunnalla on paras asiantuntemus toteuttaa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä omassa

toiminnassaan. Jo nyt mahdollistuu tiivis yhteistyö mm. sosiaali- ja terveystalveluiden, asuntotoimen, vuokratoyhtiöiden, sivistys- ja kulttuuritoimen, maahanmuuttajapalveluiden, Kelan, työllisyyspalveluiden ja järjestöjen kanssa.

Rahoitus kunnalle tulisi yleiskatteisen valtionosuusjärjestelmän kautta. Valtionosuusjärjestelmän kautta rahoitusta ei voi suunnata kuntiin, joissa asumisneuvonnalle olisi eniten tarvetta kuten suurille kaupungeille.

Asumisneuvonnan lakisääteistäminen asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen (ARA) koordinoimalla sopimusmallilla mahdollistaisi asumisneuvonnan järjestämisen alueellisen tarpeen mukaan. Tämä olisi väliaikainen ratkaisu, jossa luodaan uusi toimintamalli. Erilaisten ohjelmien ja hankkeiden kautta rahoitettu asumisneuvontatyö on hajanaista ja pirstaleista. Asumisneuvonnan järjestäjiä on paljon ja yhtenäistä toimintamallia ei ole olemassa. Väliaikaisen sopimusmallin pohjalle rakentuva asumisneuvonta ei poista nykyistä, hajanaista ja määräaikaista asumisneuvontatoimintaa.

Mahdollisesti vuoden 2023 alusta aloittavien hyvinvointialueiden rooli on vasta muovautumassa. Myös kuntien asema sote-uudistuksen jälkeen merkitsee tuntuvia muutoksia kuntien tulevaan toimintaan. Näillä menossa olevilla muutoksilla on keskeinen merkitys arvioitaessa asumisneuvonnan lakisääteistämisen edellytyksiä. Myös menossa olevalla sosiaaliturvan uudistamisella asumisen tukien osalta on olennainen vaikutus siihen, miten kohtuuhintainen asuminen voidaan turvata. Näin ollen asumisneuvonnan säätäminen joko muutoksessa olevan peruskunnan tai tulevien hyvinvointialueiden järjestämisvastuulle ei ole tässä tilanteessa järkevää.

Mitä seuraavista työryhmän tarkastelemista vaihtoehtoista kannatatte?

4) ASUMISNEUVONNAN VAHVISTAMINEN JA KEHITTÄMINEN ILMAN LAKISÄÄTEISTÄMISTÄ

Asumisneuvonnan lakisääteistäminen hyvinvointialueen, kunnan tai ARAN:n tehtäväksi ei tässä muutostilanteessa ole perusteltua. Asumisneuvonnan kehittäminen ilman lakisääteistämistä turvaa asumisneuvonnan kentän moninaisuuden säilymistä. Asumisneuvonnan kehittäminen toteutetaan ARAN:n koordinoiman sopimusmallin kautta huomioiden Asumisneuvonnan lakisääteistämistä valmistelleen työryhmän loppuraportin kehittämiskohteet, mikä jättevöittää asumisneuvontaa. Myös muissa avustuksissa (esim. STEA) on huomioitava loppuraportin kehittämiskohteet. Asunnottomien osuus väestöstä kohdentuu suuriin kaupunkeihin. Nykytilassa asumisneuvonnan vahvuutena nähdään sen eri toteuttamistapojen joustavuus, joka mahdollistaa kunnan ja toimintaympäristöjen omien toimintatapojen huomioon ottamisen ja joustavat toimintatavat. Lisäksi asumisneuvonta kohdentuu niille alueille, jossa sen tarve on ilmeinen. Oulun kaupungissa on toimiva yhteistyö mm. sosiaali- ja terveystalveluiden, ympäristö- ja yhdyskuntapalveluiden, vuokratoyhtiöiden, sivistys- ja kulttuuritoimen, maahanmuuttajapalveluiden, Kelan, työllisyyspalveluiden ja järjestöjen kanssa.

Asumisneuvonnan lakisääteistämistä on tarkoituksenmukaisempaa tarkastella uudestaan 2020-luvun jälkipuolella, jolloin kuntien ja mahdollisten hyvinvointialueiden toiminta on vakiintunut ja asumisen tukiinkin liittyvä sosiaaliturvauudistus on toteutunut.

Krüger Claes
Oulun kaupunki